

Azərbaycanda informasiya və kommunikasiya texnologiyaları sürətlə inkişaf edir

Milli informasiya və kommunikasiya infrastrukturunun müntəzəm texnologiyalar əsasında müasirləşdirilməsi, informasiya cəmiyyətinin inkişaf etdirilməsi Azərbaycan hökumətinin həyata keçirdiyi siyasətin əsas istiqamətlərindən biridir. Digər tərəfdən, respublikamızda informasiya və biliklərə əsaslanan rəqabətə davamlı iqtisadiyyatın qurulması, cəmiyyətin informasiya məhsullarına və xidmətlərinə tələbatının dolğun ödənilməsi məqsədilə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları (İKT) infrastrukturuna və xidmətlərinə çıxışın təmin olunması da başlıca prioritetlərdən hesab olunur. Bu baxımdan, son illərdə ölkəmizdə informasiyalı cəmiyyət quruculuğunda, insanların həyat səviyyəsinin yüksəldilməsində, yeni iş yerlərinin açılması və əməyin yüngülləşdirilməsi istiqamətində İKT-nin əhəmiyyətli rolu artır. Xüsusilə də bütün istehsal sahələri üzrə informasiyanın əldə edilməsi məsələsində İKT-nin imkanlarından geniş şəkildə istifadə edilir. Ümumi inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyi üçün son illərdə respublikamızda informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə bağlı çox mühüm addımlar atılıb.

Xatırladaq ki, Azərbaycanda İKT-nin inkişafı ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Belə ki, ulu öndər 17 fevral 2003-cü il tarixində “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiyanın (2003-2012-ci illər) təsdiq edilməsi haqqında” Sərəncam imzalayıb. Həmin sərəncamda bildirilib ki, XX əsrin son onilliyində İKT cəmiyyətin inkişafına təsir göstərən əsas amillərdən birinə çevrilib. Onların təsir dairəsi dövlət strukturlarını və vətəndaş cəmiyyəti institutlarını, iqtisadi və sosial sahələri, elm və təhsili, mədəniyyəti və bütövlükdə insanların həyat tərzini əhatə edib. Bir çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr İKT-nin verdiyi üstünlüklərdən faydalanırlar. Hazırda informasiya cəmiyyətinə istiqamətlənmiş yolun bəşəriyyətin gələcəyinə gedən yol olduğu artıq heç kimdə şübhə doğurmur. İnformasiya cəmiyyətinin əsas xüsusiyyətləri sırasına global informasiya mühitinin yaradılması, İKT-dən kütləvi istifadə edilməsi, sosial və iqtisadi fəaliyyətin yeni formalarının yaranması, informasiyanın əmtəyə çevrilməsi, informasiya və bilik bazarının yaradılması və inkişafı, təhsil sisteminin təkmilləşməsi, beynəlxalq, milli və regional səviyyədə informasiya mübadiləsi sistemlərinin imkanlarının genişlənməsi hesabına peşə və ümumi mədəniyyət səviyyəsinin artması, demokratik inkişafın vacib şərti sayılan vətəndaşların və sosial institutların məlumat almaq, onu yaymaq və istifadə etmək kimi hüquqlarını təmin edən mühitin yaradılması daxildir. Bu səbəbdən də İKT-nin tətbiqinin səviyyəsi hər bir ölkənin intellektual və elmi potensialının, dövlət idarəçiliyində şəffaflığın və demokratiyanın inkişafının əsas göstəricilərindəndir. Dünya bazarında elektron ticarətin rolunun artması müşahidə olunur və ümumiyyətlə, gələcəkdə ölkələrin rəqabət aparmaq qabiliyyəti onların İKT-dən səmərəli istifadəsindən asılı olacaq. Dünya təcrübəsi göstərir ki, İKT-dən geniş istifadə olunması ölkənin hərtərəfli inkişafına xidmət edir və məhz bu texnologiyalar əhəlinin sosial-iqtisadi vəziyyətində mövcud olan problemlərin həll olunması və yoxsulluğun azaldılması üçün tutarlı vasitələrdəndir. Bütün bunlara görə də son illərdə Azərbaycanda İKT-dən istifadə sahəsində müəyyən addımlar atılıb, bir sıra sahələrdə bu texnologiyaların tətbiqində ciddi uğurlar qazanılıb.

Azərbaycanda İKT-nin tətbiqinin genişləndirilməsinə, elektron hökumətin qurulmasına, informasiyalı cəmiyyətin daha da inkişaf etdirilməsinə Prezident İlham Əliyev tərəfindən böyük diqqət göstərilir. İllər öncə Azərbaycanda fasiləsiz internetdən istifadə edilməsi məsələsi bir xəyal kimi idi. Bu gün səvincə qeyd edə bilərik ki, Azərbaycanda internet istifadəçilərinin sayı günbəgün çoxalır, təhsilin informasiyalaşdırılması, elektron sənəd dövriyyəsinin tətbiq edilməsi, təhsil ocaqlarının internetə qoşulması, tələbələrin İKT biliklərinin artırılması geniş miqyas alıb. Bu gün nəinki paytaxt Bakı şəhərində, hətta bölgələrdə də İKT-nin nailiyyətlərindən geniş istifadə edilir. Digər tərəfdən, son illərdə internet xidmətlərinin tariflərinin aşağı salınması,

yeni layihələrin həyata keçirilməsi, dövlət qurumlarında İKT-nin tətbiqinin genişləndirilməsi, elektron xidmətlərlə bağlı ciddi tədbirlərin görülməsi respublikamızın beynəlxalq hesabatlarda mövqeyinin yaxşılaşmasında mühüm rol oynayıb.

Məlumdur ki, İKT-nin inkişafı, həmçinin elektron dövlət quruculuğu üçün hüquqi baza olmalıdır. Bu baxımdan da ölkəmiz Cənubi Qafqazda informasiya cəmiyyətinə keçid strategiyası qəbul etmiş ilk və yeganə dövlətdir, dünyada isə birincilər sırasındadır. Ölkəmizdə “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” qanun, “Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə Dövlət Proqramı (Elektron Azərbaycan) (2005-2008 və 2010-2012)”, “Elektron hökumət” portalı haqqında əsasnamə, 2013-2015-ci illərdə dövlət orqanlarında elektron xidmətlərin genişləndirilməsi və elektron hökumətin inkişafına dair Dövlət Proqramı və sair normativ hüquqi aktlarla fəaliyyət üçün hüquqi baza yaradılıb. “Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2010-2012-ci illər üçün Dövlət Proqramı (Elektron Azərbaycan)” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2010-cu il 11 avqust tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilib və bu, dövlətin İKT-nin inkişafına göstərdiyi diqqətin bariz nümunəsidir. Adıçəkilən sənəddə bildirilib ki, Azərbaycanda aparılan uğurlu xarici və daxili siyasət, həyata keçirilən islahatlar və irimiqyaslı layihələr sayəsində ictimai həyatın iqtisadi və sosial-siyasi sahələrində dinamik inkişafa nail olunub: “Cəmiyyətin demokratikləşməsi və əhəlinin rifahının yüksəlməsi ilə müşayiət olunan bu inkişaf respublikanın beynəlxalq nüfuzunu, müdafiə qüdrətini, iqtisadi potensialını artırmaqla, Azərbaycan dövlətinin globallaşan dünyanın bərabərhüquqlu subyekti kimi çıxış etməsinə və inkişaf etmiş ölkələr sırasına daxil olmasına möhkəm zəmin yaratmışdır. Müasir mərhələdə Azərbaycanın davamlı və dayanıqlı inkişafı siyasətinin prioritet istiqamətlərindən olan informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sosial-iqtisadi sistemin bütün sahələrinə və insanların gündəlik fəaliyyətinə sürətlə nüfuz edərək, ictimai-iqtisadi münasibətlərin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Son illərdə ölkədə informasiya cəmiyyətinin bərqərar olması və bunun tərkib hissəsi kimi İKT-nin geniş tətbiq edilməsi istiqamətində sistemli fəaliyyət aparılır. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 17 fevral tarixli 1146 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının inkişafı naminə informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə Milli Strategiya (2003-2012-ci illər)”, bu Strategiyanın icrasının ilkin mərhələsini nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 21 oktyabr tarixli 1055 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2005-2008-ci illər üçün Dövlət Proqramı” (Elektron Azərbaycan)” və həyata keçirilən genişmiqyaslı işlər qeyd edilə bilər. Hazırda respublikada İKT sektorunun inkişaf tempi bu sahədə ümumdün-

ya göstəricilərini təxminən üç dəfə qabaqlayır. Hətta Dünya İqtisadi Forumu tərəfindən 2008-2009-cu illər üçün hazırlanmış “İnformasiya texnologiyalarının global inkişafı haqqında hesabat”da Azərbaycan 134 ölkə arasında 60-cı yeri tutmaqla, bir çox nüfuzlu ölkələri qabaqlamış və MDB-nin iştirakçısı olan dövlətlər arasında lider olmuşdur”.

Qeyd edək ki, elektron xidmətlər dövlət orqanı ilə vətəndaş arasında qarşılıqlı münasibətlərin səmərəliliyinin və keyfiyyətinin artırılmasına, baş verə biləcək bütün neqativ halların qarşısının alınmasına, dövlət idarəetmə sisteminin ən müasir standartları səviyyəsinə yüksəltməyə imkan yaradır, vətəndaşların tələbatlarına, iqtisadi səmərəliliyə, vətəndaş nəzarətinin açıq olmasına səbəb olur. Bu sistem dövlət strukturlarının müasir informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə istehlakçılara bilavasitə informasiya xidmətlərinin təşkilinə şərait yaradır. İqtisadi idarəetmə sektorunda şəffaflıqla yanaşı, xidmətlərin çeviklik, sürət, əlverişlilik, operativlik, fasiləsizlik, interaktivlik, qənaətlilik, miqyaslılıq kimi üstünlükləri var. Son illərdə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən İKT ilə bağlı müsbət qiymətləndirmələr onu göstərir ki, Azərbaycan hökuməti qeyd olunan sahədə inkişafa təkan verən mühüm addımlar atıb.

Onu da vurğulayaq ki, telekommunikasiya və poçt infrastrukturunun yeni texnologiyalar əsasında modernləşdirilməsinin tam başa çatdırılması, keyfiyyətli və qənaətbəxş telekommunikasiya xidmətlərinin təqdim olunması, peyk rabitəsi texnologiyalarından istifadə, “E-hökumət” həllərinin tətbiqinin genişləndirilməsi və bütövlükdə cəmiyyətdə İKT-dən istifadənin səviyyəsinin artırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. MDB-nin iştirakçısı olan dövlətlər arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda “Yeni Nəsil Şəbəkələri” (NGN) texnologiyalarının tətbiqinə başlanılıb. Hazırda Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin telefon şəbəkələri ilə yanaşı, bir neçə rayonda, o cümlədən Naxçıvan Muxtar Respublikasında NGN texnologiyaları tətbiq edilir. Ucqar ərazilərdə yerləşən və coğrafi cəhətdən fiziki xətlə telefonlaşdırılması mümkün olmayan yaşayış məntəqələrində telefon rabitəsi peyk avadanlıqlarının quraşdırılması vasitəsilə təmin edilib.

Təhlillər göstərir ki, Azərbaycanda zəruri qanunvericilik bazası mövcud olsa da, elektron dövlət quruculuğunda bir sıra problemlər mövcuddur. Problemlərdən biri təlim keçmiş kadr potensialının çatışmazlığı və ucqar ərazilərdə İKT-nin geniş yayılmamasıdır. Məsələn, elektrik, kompüter kimi infrastruktur və avadanlıqlarla təchiz olunmamış ucqar ərazilərdə elektron hökumətin tətbiqi heç kəsə fayda vermir. Elektron hökumətin tətbiqi üçün rəqabətqabiliyyətli, ucuz telekommunikasiya infrastrukturunun yaradılması vacibdir. Bu baxımdan da Azərbaycanda İKT-nin hər bir sektorda tətbiqinin genişləndirilməsinə böyük önəm verildiyi üçün bir sıra ali təhsil müəssisələrində, o cümlədən də Azərbaycan Texniki Universitetində yüksəkixisaslı kadrlar hazırlanaraq cəmiyyətimizə təqdim olunur. Son illər bu ali məktəbin məzunları İKT sektoru üzrə lazım olan kadr potensialını təşkil edir. Hazırda onların bilik və bacarıqlarını daha da artıracaq bir sıra layihələr həyata keçirilir.

Bir sözlə, Azərbaycanda İKT-nin hazırkı inkişafı göz önündədir və həyata keçiriləcək layihələr onu deməyə əsas verir ki, bu sahənin gələcəyi daha uğurlu görünür.

Müşfiq CƏFƏROV,
“Respublika”.

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir